

Serhii Diachenko, Liudmyla Tsiukalo (2019) Aktual'ni pytannya realizatsiyi sotsial'noho zabezpechennya viys'kovosluzhbovtziv Zbroynykh Syl Ukrayiny u suchasnykh umovakh. [Actual issues of the implementation of social security of military personnel of the Armed Forces of Ukraine in modern conditions]. *Social development & Security*. 9(6), 125 – 131.

DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.6.10>

## Актуальні питання реалізації соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України у сучасних умовах

Сергій Дяченко \*, Людмила Цюкало \*\*

\* Департамент фінансів Міністерства оборони України,  
пр-кт Повітрофлотський, 28, м. Київ, 03049, Україна,  
e-mail: [lyuda1981@bigmir.net](mailto:lyuda1981@bigmir.net),  
директор Департаменту.

\*\* Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка,  
вулиця Ломоносова, 81, м. Київ, 03189, Україна,  
e-mail: [lyuda1981@bigmir.net](mailto:lyuda1981@bigmir.net),  
ад'юнкт.



### Article history:

Received: November 15, 2019

1st Revision: December 22, 2019

Accepted: December 30, 2019

**Анотація:** У статті розглянуто сучасну нормативно-правову базу, яка регламентує питання, пов'язані із соціальним забезпеченням військовослужбовців Збройних Сил України. Проаналізовано одну із складових соціального забезпечення військовослужбовців – пенсійне забезпечення. Розглянуто особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців, звільнених з військової служби.

Акцентовано увагу на питаннях перерахунку розміру пенсій у зв'язку зі зміною законодавства. Запропоновано шляхи удосконалення пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби.

**Ключові слова:** пенсійне забезпечення, військовослужбовці, особи звільнені з військової служби, Збройні Сили України.

## 1. Постановка проблеми

### 1.1. Новизна дослідження.

Сучасні Збройні Сили України (далі – ЗСУ) потребують формування нової генерації військовослужбовців, що у свою чергу, вимагає вдосконалення системи їх соціального захисту. За весь час існування незалежності в Україні було прийнято ряд законодавчих актів, які регулюють питання соціального захисту військовослужбовців, їх праві свобод, гарантій, пільг і компенсацій. Однак реалізація задекларованих заходів соціального забезпечення гальмується через складність процедур і кількість обов'язкових інстанцій, обмежені фінансові можливості держави, неготовність значного кола виконавців до здійснення необхідних змін, відсутність дієвої системи контролю за їх результативністю тощо. Ефективність забезпечення соціального напрямку залежить також від

послідовної і цілеспрямованої політики, основна мета якої повинна бути спрямована на підвищення статусу військовослужбовців. Фінансування соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей безпосередньо залежить від достатності коштів державного бюджету і належного фінансування.

У процесі реформування Збройних Сил України одним із пріоритетних напрямків є стан соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби. Держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій із зростанням рівня грошового забезпечення, надання передбачених законодавством державних соціальних гарантій, вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на підвищення рівня соціального захисту.

### **1.2. Аналіз останніх досліджень та публікацій**

Проблеми пенсійного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України висвітлені у працях В. Мірненка, І. Ткача, С. Сазонова, І. Сироти, С. Чимишенка та інших. Разом з тим, не всі аспекти пенсійного забезпечення колишніх військових достатньо вивчені та отримали належне наукове обґрунтування.

### **1.3. Постановка завдання**

Метою даної статті є аналіз нормативно-правової бази, яка регулює пенсійне забезпечення військовослужбовців в Україні, визначає право на отримання пенсії, розрахунок розміру пенсійних виплат, а також порядок їх перерахунку у разі законодавчих підстав, а також знайти шляхи удосконалення пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби та приведення існуючих механізмів відповідно до стандартів НАТО. Адже пенсійне забезпечення військовослужбовця – це гарантія його впевненості у завтрашньому дні, що є мотиваційним фактором проходження служби. Саме тому воно повинно відповідати вимогам сьогодення шляхом постійного реформування та удосконалення.

## **2. Виклад основного матеріалу**

Стан законодавства України у сфері соціального забезпечення створює велику кількість проблем військовослужбовцям та є перешкодою виконанню Збройними Силами України їх конституційного обов'язку, а саме – захисту суверенітету і територіальної цілісності держави. На сьогодні фактичний обсяг соціальних гарантій військовослужбовців, встановлених законодавством, не відповідає їх життєвим потребам, а реальність отримання обмежуються недосконалістю фінансового права, а також підзаконними актами.

Незважаючи на можливі варіанти соціального забезпечення реальна система реалізації цих соціальних прав військовослужбовців характеризувалася численними проблемами. Не є виключенням і пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби.

Відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» пенсійне забезпечення військовослужбовців після звільнення їх з військової служби провадиться відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» [1].

На сьогодні особи, звільнені з військової служби, мають право на такі види пенсійного забезпечення: довічну пенсію за вислугу років; пенсію по інвалідності; пенсію в разі втрати годувальника.

Зазначимо, що відповідно до розділу 5 статті 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» базою для обчислення пенсії є відповідні оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, надбавка за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством [2, ст. 15].

Проте, варто зазначити, що постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2017 р. №704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» з 1 березня 2018 р була змінена структура грошового забезпечення військовослужбовців шляхом збільшення частини основних видів та зменшення кількості додаткових видів грошового забезпечення. Такі зміни стали правовою підставою для здійснення перерахунку пенсій особам, звільненим з військової служби.

Виникла проблема перерахунку пенсій тим особам, які були звільнені до 1 березня 2018 року. Для вирішення даного питання була прийнята постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб». Одним із пунктів цієї постанови передбачено, що пенсії, які призначені до 1 березня 2018 року, підлягають перерахунку з урахуванням визначених станом на 1 березня 2018 року постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 року № 704, виходячи з розмірів окладу за посадою, окладу за військовим званням; відсоткової надбавки за вислугу років за відповідною або аналогічною посадою, яку особа обіймала на дату звільнення зі служби. Із зазначеного вбачається, що Кабінет Міністрів України перерахунок пенсій пов'язує лише з трьома складовими грошового забезпечення, ігноруючи передбачену законом решту його складових. Відтак розмір щомісячного пенсійного забезпечення військових пенсіонерів, звільнених до 1 березня 2018 року, суттєво занижено.

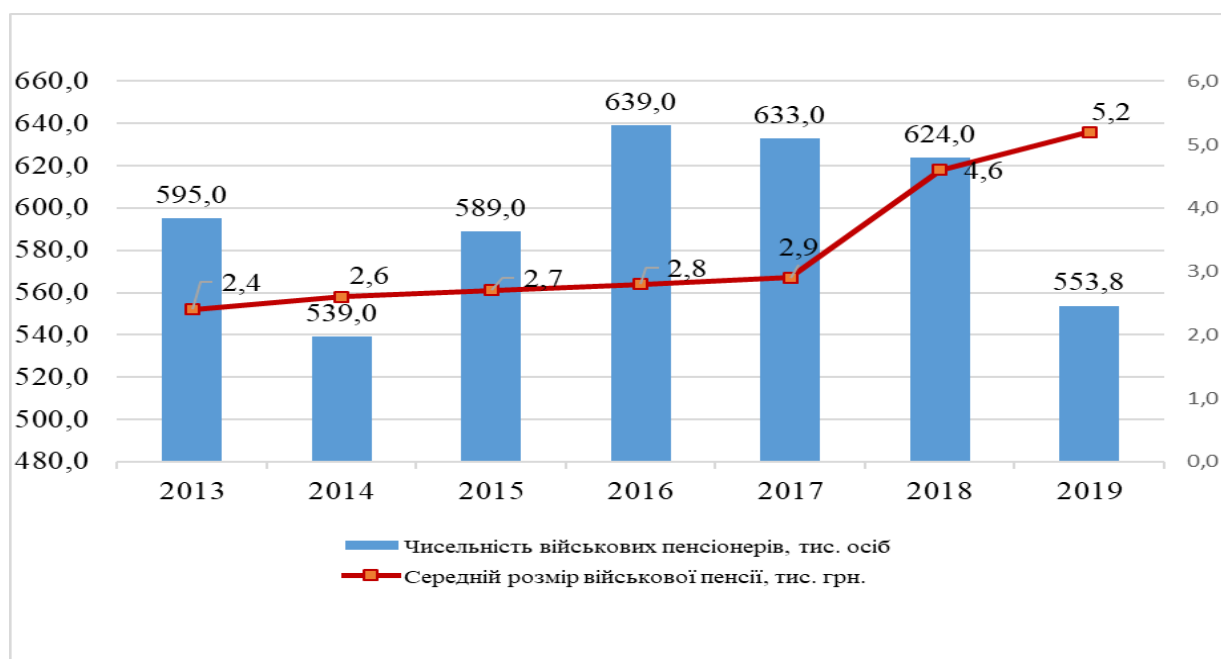
Крім того, щоб збільшення розмірів військових пенсій не спричинило різкого збільшення видатків Пенсійного фонду України, який і без того має величезний дефіцит, тією ж постановою № 103 було визначено механізм перерахунку пенсії, починаючи з 1 січня 2018 р. у таких розмірах:

- з 1 січня 2018 р. – 50 відсотків;
- з 1 січня 2019 р. по 31 грудня 2019 р. – 75 відсотків;
- з 1 січня 2020 р. – 100 відсотків суми підвищення пенсії, визначеного станом на 1 березня 2018 року [4].

Такий механізм перерахунку пенсій дозволив досягнути повного розміру пенсії лише у 2020 р. Таким чином, військовослужбовці, звільнені з однакових

посад у різні періоди, отримували різні розміри пенсії, що викликало соціальну несправедливість.

Аналіз рівня пенсійного забезпечення військовослужбовців ЗСУ [5] наведено на мал.



Мал. Аналіз рівня пенсійного забезпечення військовослужбовців ЗСУ

У порівнянні з 2014 роком, на сьогодні чисельність військових пенсіонерів зросла на 15% і становить 624 тис. осіб. Щоб уникнути проблем з фінансуванням підвищених пенсій військовослужбовцям, у 2019 р. Уряд збільшив обсяг трансферту Пенсійному фонду майже на 20%, з яких 13% пішло на покриття його дефіциту. Тому, одним із ключових шляхів удосконалення чинної системи пенсійного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України є досягнення бездефіцитності Пенсійного фонду України.

На сьогодні досить актуальним є питання реформування системи пенсійного забезпечення громадян. Із набранням чинності законів, що регулюють процес формування трирівневої системи пенсійного забезпечення, на сьогодні в Україні діють лише перший (солідарна пенсійна система) і частково третій (недержавне пенсійне забезпечення) рівні. На сьогодні частина реформи, що відповідає за другий рівень (накопичувальний) рівень, так і не запрацювала, адже її здійснення потребує осучаснення солідарного рівня у зв'язку із тенденцією до погіршення демографічної ситуації в країні, наявним дефіцитом бюджету Пенсійного фонду України, низьким рівнем пенсій. Тому накопичувальні пенсії у нас існують лише у вигляді відрахувань до недержавних пенсійних фондів.

Побудова ефективно функціонуючої системи недержавного пенсійного страхування в Україні означає створення нового потужного механізму пенсійного страхування. Значущість недержавних пенсійних фондів визначається їхньою спроможністю бути суттєвим джерелом підтримки

соціальних стандартів та водночас акумулятором внутрішніх інвестиційних ресурсів для прискореного розвитку національної економіки.

Отже, реальна можливість для військовослужбовців убезпечити себе і своїх членів сім'ї та гарантувати стабільний дохід у разі досягнення пенсійного віку, встановлення інвалідності чи смерті (втрата годувальника) особи – це добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування шляхом сплати страхових внесків на добровільних засадах. Головна мета добровільної участі – самостійно створювати відповідні умови достойної старості

### **3. Висновки і перспективи подальших досліджень**

Оцінивши економічну ситуацію в країні, можна з упевненістю сказати, що на жаль, до європейського рівня пенсійного забезпечення Україні ще досить далеко. Запропоновані Урядом зміни стосовно пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби є лише окремим кроком на шляху до фінансової стійкості та соціальної справедливості пенсійної системи України. Проте запропоновані зміни поки що лише частково вирішують проблему забезпечення гідного рівня життя осіб, звільнених з військової служби. Тому наступним кроком має стати перехід від солідарної до накопичувальної пенсійної системи та адаптування її для військовослужбовців ЗСУ.

**Author details (in Russian)**

### **Актуальные вопросы реализации социального обеспечения военнослужащих Вооруженных Сил Украины в современных условиях**

**Сергей Дяченко \*, Людмила Цюкало \*\***

*\* Департамент финансов Министерства обороны Украины,  
пр-кт Воздухофлотский, 28, г. Киев, 03049, Украина,  
e-mail: lyuda1981@bigmir.net,  
директор Департамента.*

*\*\* Военный институт Киевского национального университета имени Тараса Шевченко,  
ул. Ломоносова, 81, г. Киев, 03189, Украина,  
e-mail: lyuda1981@bigmir.net,  
адъюнкт.*

**Аннотація:** В статті розглянуто сучасну нормативно-правову базу, яка регламентує питання, пов'язані з соціальним забезпеченням військовослужбовців Вооруженных Сил України. Проаналізовано одну з складових соціального забезпечення військовослужбовців – пенсійне забезпечення. Розглянуті особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців, уволених з військової служби. Акцентовано увагу на питаннях перерахунку розміру пенсій в зв'язі з зміною законодавства.

Предложены пути совершенствования пенсионного обеспечения лиц, уволенных с военной службы.

**Ключевые слова:** пенсионное обеспечение, военнослужащие, лица уволенные с военной службы, Вооруженные Силы Украины.

**Author details (in English)**

## **Actual issues of the implementation of social security of military personnel of the Armed Forces of Ukraine in modern conditions**

**Serhii Diachenko \*, Liudmyla Tsiukalo \*\***

*\* The Department of Finances of the Ministry of Defence of Ukraine, 28, Vozduhoflotsky, ave, Kyiv, 03049, Ukraine, e-mail: lyuda1981@bigmir.net, Department Director.*

*\*\* The Military Institute of Taras Shevchenko, National University of Kyiv, 81 Lomonosova str., Kyiv, 03189, Ukraine, e-mail: lyuda1981@bigmir.net, postgraduate student.*

**Abstract:** The article deals with the modern legal framework that regulates the issues related to social security of the military of the Armed Forces of Ukraine. One of the components of the personnel social security – pension – is analyzed. Peculiarities of pension provision of personnel retired from military service are considered. The focus is on the issues of recalculation of pensions due to changes in legislation. Ways to improve the pension provision of persons retired from military service considered are proposed.

**Keywords:** pensions, military personnel, persons retired from military service, Armed Forces of Ukraine.

### **Використана література**

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 року 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (дата звернення 17.01.2020).
2. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 року №2262-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> (дата звернення 17.01.2020).
3. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 року №704. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п> (дата звернення 17.01.2020).
4. Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 року №103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2018> (дата звернення 17.01.2020).
5. Державна служба статистики України. Середній розмір місячної пенсії та кількість пенсіонерів (за даними Пенсійного фонду). URL: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz\\_u/srp\\_07rik\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz_u/srp_07rik_u.html) (дата звернення 17.01.2020).

## References

1. Pro sotsial'nyy i pravovyy zakhyst viys'kovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simey: Zakon Ukrayiny vid 20.12.1991 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (data zvernennya 17.01.2020). [in Ukraine].
2. Pro pensiyne zabezpechennya osib, zvil'nenykh z viys'kovoyi sluzhby, ta deyakykh inshykh osib: Zakon Ukrayiny vid 09.04.1992 №2262-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> (data zvernennya 17.01.2020). [in Ukraine].
3. Pro hroshove zabezpechennya viys'kovosluzhbovtziv, osib ryadovoho i nachal'nyts'koho skladu ta deyakykh inshykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 30.08.2017 №704. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п>. (data zvernennya 17.01.2020). [in Ukraine].
4. Pro pererakhunok pensiy osobam, yaki zvil'neni z viys'kovoyi sluzhby, ta deyakym inshym katehoriyam osib: Postanova Kabinet Ministriv Ukrayiny vid 21.02.2018 №103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2018>. (data zvernennya 17.01.2020). [in Ukraine].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. Seredniy rozmir misyachnoyi pensiyi ta kil'kist' pensioneriv (za danymy Pensiynoho fondu) (data zvernennya 17.01.2020). [in Ukraine].



© 2019 by the authors; Social development & Security, Ukrainian. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CCBY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).